

Et analysebrev fra Djøf
#3 September 2013

Travle lokalpolitikere beder om hjælp

Selvom det er en fritidsbeskæftigelse, svarer det til mere end et halvtidsjob at sidde i byrådet. Arbejdsmængden vokser og vokser, og lokalpolitikere anmoder om assistance. s. 01

Byrødder vil have mere indflydelse

Lokalpolitikere ønsker sig friere tøjler. De føler sig hæmmede af den statslige styring af kommunernes økonomi. s. 04

Flere unge på vej ind i lokalpolitik

De helt unge og børnefamilierne har traditionelt været svære at lokke ind i kommunalpolitik. De unge er dog ved at komme på andre tanker. Men når de får børn, er de vanskelige at holde fast. s. 05

Akademisk jobvækst trodser krisen

Siden 2008 er næsten 160.000 stillinger forsvundet i den private sektor. Alligevel er der i samme periode blevet ansat 11 procent flere højtuddannede. s. 06

Store firmaer løber med akademikerne

De små og mellemstore virksomheder har brug for flere højtuddannede medarbejdere. Alligevel er det især de store selskaber, der ansætter akademikere. s. 07

Djøf mener s. 08

Travle lokalpolitikere beder om hjælp

Selvom det er en fritidsbeskæftigelse, svarer det til mere end et halvtidsjob at sidde i byrådet. Arbejdsmængden vokser og vokser, og lokalpolitikere anmoder om assistance.

Af Mikkel Arre, mia@djoef.dk

Kalenderne bugner hos landets kommunalpolitikere. Menige byrådsmedlemmer uden formandsposter bruger i snit 21 timer hver uge på byrådsarbejde og tilhørende opgaver. Hvis flere tillidshverv kommer til, stiger arbejdstiden.

Det viser en undersøgelse af lokalpolitikernes arbejdsvilkår, som DeFacto har foretaget blandt alle nuværende byrådsmedlemmer, og som omfatter 814 repræsentative besvarelser.

Da DeFacto ringer til Esbjerg for at lave en interviewaftale med Diana Mose Olsen, insisterer SF-politikeren på at tage snakken med det samme. "Budgetforhandlingerne starter i morgen tidlig, så de næste uger er jeg ikke specielt tilgængelig – heller ikke for min arbejdsgiver eller min familie," forklarer hun.

Det får hendes arbejdstid som lokalpolitiker til at vokse heftigt, men selv i mere almindelige perioder tager arbejdet i byrådet, børne- og familieudvalget og tjansen som gruppeformand vanligtvis 20-25 timer om ugen.

I DeFactos undersøgelse svarer hver anden, at arbejdsbelastningen er for høj, og seks ud af ti synes, at bunkerne med læsestof er for voldsomme.

For Diana Mose Olsen er det især udvalgsarbejdet, der kræver meget læsning. "Her er der mange bilag og rapporter, og dem er jeg nødt til at læse, for at nuancerne ikke går tabt. Jeg går ikke til møder uden at have læst materialet. Så må jeg blive oppe til sent på aftenen eller stå op klokken fem."

Kommunale opgaver

Ugentlig arbejdstid
antal timer

Borgmestre	
Fuldtidsopgave uden andet hovedjob	64
Udvalgsformænd	
Større bijob ved siden af hovedjob	26
Øvrige medlemmer	
Fritidsjob ved siden af hovedjob	21

Færre medlemmer, flere opgaver

Arbejdstiden for byrådsmedlemmerne er steget løbende siden 70'erne, og kommunalreformen i 2007 har accelereret udviklingen. Det forklarer

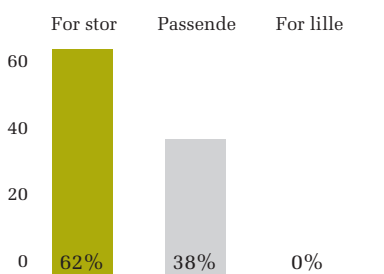
Travle lokalpolitikere beder om hjælp

Ulf Hjelmar, kommunalforsker hos Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning (KORA).

"I 60'erne var der 11.000 kommunalbestyrelsesmedlemmer. Nu er der omkring 2.400. Samtidig med at der er blevet færre medlemmer, er opgaverne blevet flere og mere specialiserede. Det kræver stadig mere af lokalpolitikere," siger han.

Figur. Mængden af læsestof

Så mange oplever mængden:



For Diana Mose Olsen er byrådsarbejdet så krævende, at hun har købt sig fri fra arbejdet fem timer om ugen. Og det er vejen frem, mener hun. For arbejdspresset bliver næppe mindre. "Jeg tror ikke, at det kan gøres på mindre tid, end vi gør i dag. Vi har en forvaltning med dygtige medarbejdere, der prøver at lave simple, sammenfattede sagsfremstillinger. Men det er ofte nogle komplekse sager, vi skal stemme om, og det tager lang tid at komme ind i dem. Det kan man ikke lave om på. Tiden er inde til at se på, om politikerne skal kunne købe sig mere fri, så de f.eks. kan have 15 timer om ugen til politik," foreslår hun og pointerer, at det honorar, byrådsmedlemmerne får, ikke rækker ret langt i forhold til frikøb.

Ikke levebrødspolitikere

For menige medlemmer svarer vederlaget sammenholdt med arbejdstiden til en gennemsnitlig timeløn på 109 kroner, og lidt over halvdelen af deltagerne i DeFactos undersøgelse efterspørger da også højere vederlag. Det har økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestager afvist flere gange, bl.a. med henvisning til samfundets økonomiske smalhals.

Det er dog i virkeligheden noget andet, der er det centrale i diskussionen om bedre aflønning, mener Ulf Hjelmar. Det handler om vægtningen mellem professionalisering og den traditionelle demokratiforståelse.

"På den ene side er der en præstationsorientering. Vi vil have kvalificerede byrådsmedlemmer. For at få det er vi nødt til at give dem mere i løn, og derefter kan vi så stille større krav til dem. Men på den anden side – og det glemmer folk ofte i debatten om aflønning – er der selve vores folkelige, demokratiske lokalpolitiske model, som er ret unik for Danmark.

Vi har et folkeligt nedefra og op-demokrati, hvor alle skal være inkluderet. Vi ved fra undersøgelser, at folk søger lokalpolitikken, fordi de gerne vil have indflydelse. De er ildsjæle og ikke levebrødspolitikere."

Ulf Hjelmar, kommunalforsker, Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse

Brug for sekretærhjælp

I Gladsaxe Kommune er Trine Henriksen det eneste medlem valgt for Enhedslisten, og med mellem 15 og 25 timers byrådsarbejde pr. uge finder hun arbejdspresset rigeligt.

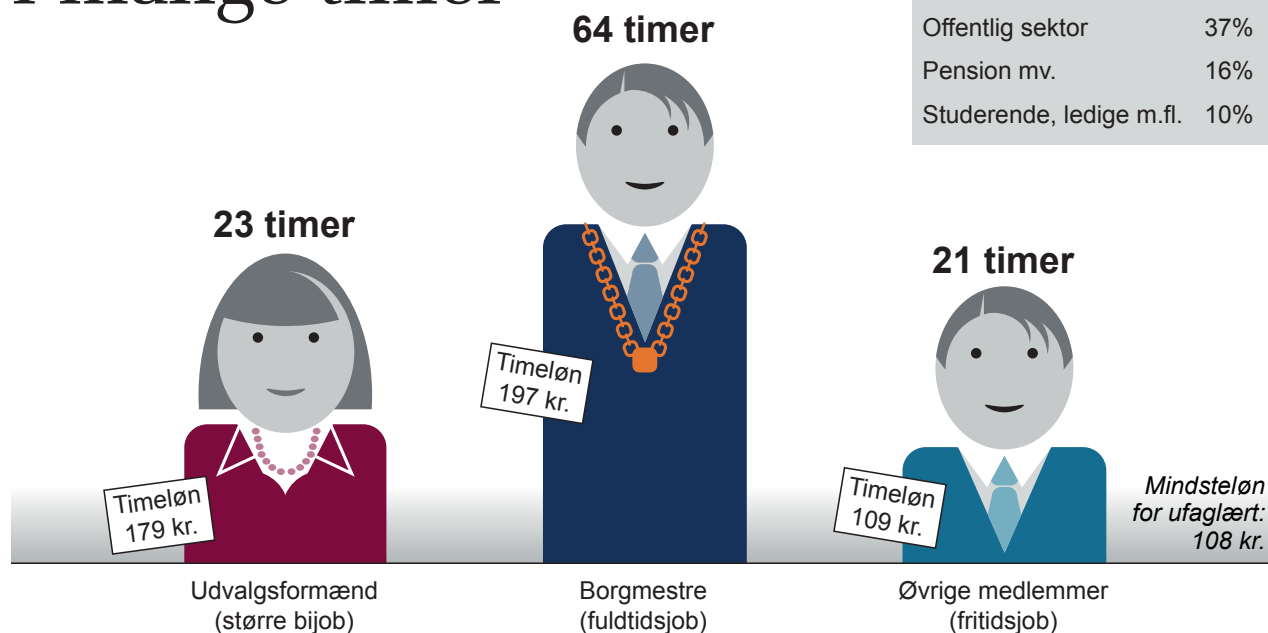
"Arbejdsbyrden er ujævnt fordelt i byrådet, og en måde at rette op på det kunne være at knytte sekretærbistand til de enkelte grupper." Hvilke opgaver skulle det dreje sig om? "Det kunne være at søge information, renskrive forslag, indkalde til møder, og måske følge med i, om der er vigtige sager på vej i nogle af de udvalg, jeg ikke selv sidder i eller kan nå at følge med i. Kort sagt alt det, der risikerer at gøre arbejdet uoverskueligt."

52 procent af byrådsmedlemmerne efterspørger som Trine Henriksen en form for sekretariatsbistand, viser DeFactos undersøgelse. Også Kommunernes Landsforening hører en del byrådsmedlemmer tale om udfordringen med at få 'tid til politik', forklarer sekretariatschef i KL Solvejg Schultz-Jakobsen.

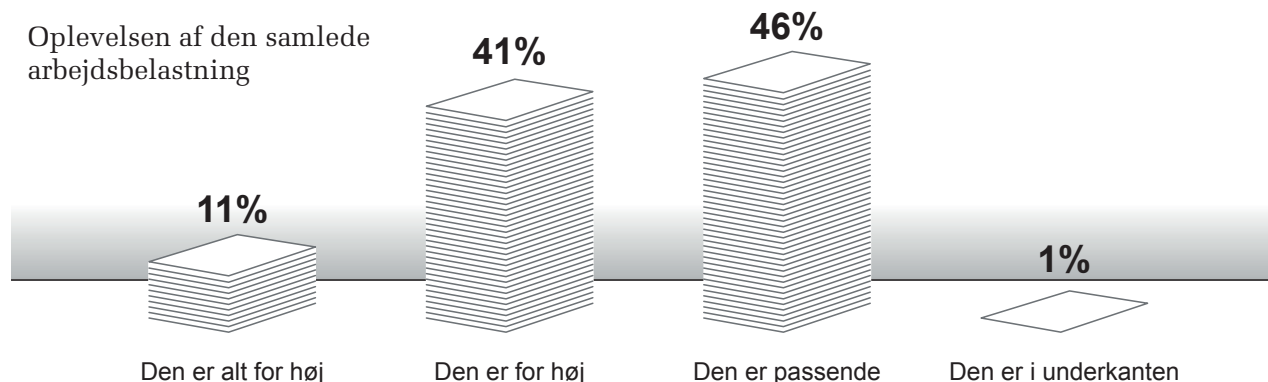
Ét af svarene kan være øget sekretariatsbistand til f.eks. at bistå med at 'holde styr' på de mange papirer og andre skriftlige informationer, en byrådspolitiker får. Det kan også være bistand til kalenderstyring og mødebookninger. Solvejg Schultz-Jakobsen peger på, at en øget sekretariatsbistand kan organiseres på forskellige måder. Én måde kunne være at styrke den bistand, de får i dag fra kommunen – en anden er at overveje nye modeller med byrådssekretærer. ■

Oplysningerne i artiklen og i grafikken på side 3 bygger på resultaterne fra en undersøgelse gennemført i august 2013 af Djøf blandt alle nuværende kommunalbestyrelsesmedlemmer. De 814 respondenter er repræsentative for hele gruppen. Spørgsmål kan rettes til Pia Gjellerup, kommitteret i Djøf, Public Affairs, på pgj@djoef.dk Se djoef.dk/defacto for dokumentation.

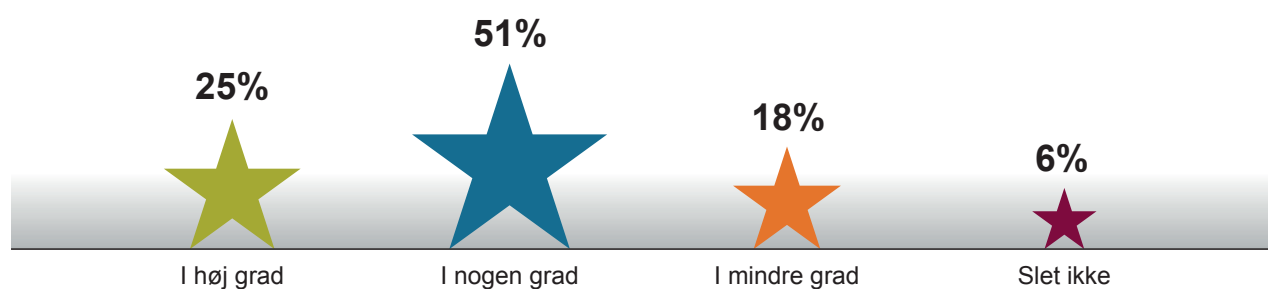
De knokler i mange timer



...med mange sager



Er det muligt at yde kvalitet på de vilkår?



Byrødder vil have mere indflydelse

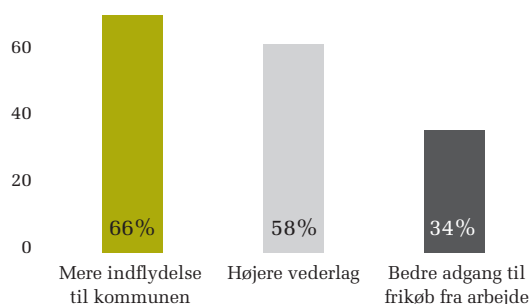
Byrødder vil have mere indflydelse

Lokalpolitikere ønsker friere tøjler. De føler sig hæmmede af den statslige styring af kommunernes økonomi.

Arbejdsindsatsen for byrådspolitikere er heftig. Men spørger man, hvilke forbedringer af arbejdsvilkårene de kunne ønske sig, er det vigtigste ikke at få mindre læsestof eller højere løn.

Figur. Top3: Forbedring af rammerne

Så stor en andel peger på:



Derimod vil to ud af tre gerne have, at kommunen får mere indflydelse på politiske spørgsmål. Det viser en undersøgelse, DeFacto har foretaget blandt landets byrådsmedlemmer.

En af politikere bag ønsket er Poul Hvass Hansen (K) fra Thisted Kommune. Efter 24 år som byrådsmedlem er hans oplevelse, at byrådene får mindre og mindre at skulle have sagt:

”Christiansborg-politikere nøjes ikke med at sætte de overordnede rammer, men går langt ned i detaljer. Det bliver til snærende bånd, der fratager os vores indflydelse og gør, at vi faktisk bare skal bestyre den økonomi, vi nu kan skrabe til os.”

Poul Hvass Hansen, byrådsmedlem Thisted Kommune

Skruen er strammet

Den type frustration er næppe usædvanlig, siger Jens Blom-Hansen, der er statskundskabsprofessor ved Aarhus Universitet og forsker i forholdet mellem stat og kommuner.

Han understreger, at danske lokalpolitikere har langt større indflydelse end deres kolleger i mange andre lande. Men set fra de danske byrådsmedlemmers synsvinkel er udviklingen gået den forkerte vej, vurderer han.

”Lokale frihedsgrader forudsætter et økonomisk råderum, og det er blevet indsnævret hen over de senere år, hvor staten har strammet skruen.” siger Jens Blom-Hansen.

Ved siden af budgetloven, der begrænser kommunernes økonomiske handlemuligheder, er den statslige regulering af de kommunale serviceområder også blevet skærpet, siger Jens Blom-Hansen og peger på folkeskolereformen som et eksempel.

Økonomistyring ingen hindring

Byrådsmedlemmernes oplevelse af at savne indflydelse må tages alvorligt, pointerer økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestager (R).

”På den rundtur i det lokale demokrati, som ligger til grund for den demokratirapport, vi netop har offentliggjort, dukkede spørgsmålet om kommunernes manøvre frihed også op. Men på spørgsmålet om, hvad der konkret virker som en statslig begrænsning, var der ingen klare svar,” skriver hun i en mail til DeFacto.

Margrethe Vestager afviser, at den statslige regulering af kommunernes økonomi står i vejen for politikudvikling i byrådene.

”Tværtimod kan en god økonomistyring medvirke til, at de initiativer, der aftales politisk, faktisk også bliver virkeliggjort som aftalt. Kommunerne har i de seneste år haft store økonomiske overskud. Jeg vil gerne opfordre til, at kommunerne gør deres budget til virkelighed – for budgettet er jo en politisk aftale om, hvad politikere gerne vil gøre i året, der kommer,” skriver ministeren. ■

Oplysningerne i artiklerne bygger på resultaterne fra en undersøgelse gennemført i august 2013 af Djøf blandt alle nuværende kommunalbestyrelsesmedlemmer. De 814 respondenter er repræsentative for hele gruppen. Spørgsmål kan rettes til Pia Gjellerup, kommitteret i Djøf, Public Affairs, på pgj@djoef.dk Se djoef.dk/defacto for dokumentation.

Flere unge på vej ind i lokalpolitik

De helt unge og børnefamilierne har traditionelt været svære at lokke ind i kommunalpolitik. De unge er dog ved at komme på andre tanker. Men når de får børn, er de vanskelige at holde fast.

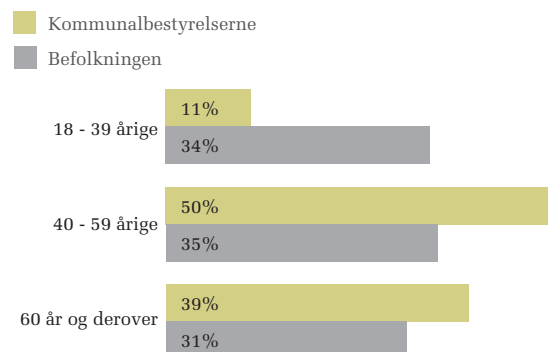
Midaldrende mænd har magten i de danske byråd. Ved kommunalvalget i 2009 ramte lokalpolitikernes gennemsnitsalder 53 år, og både forskere og politikere udtrykte bekymring over den store aldersskævhed.

Situationen kan imidlertid ændre sig, når danskerne går til de kommunale stemmeurner den 19. november.

Traditionelt har det været svært at få såvel helt unge medlemmer som småbørnsforældre til at stille op. Men der er tegn på, at partierne har fået bedre styr på en af de store rekrutteringsudfordringer, siger Ulf Hjelmar, kommunalforsker hos Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning (KORA).

”Vi ser i højere grad unge og mere karriereorienterede folk søge kandidatur til byrådene. Samtidig sidder byrådsmedlemmerne i knap så mange perioder som tidligere, hvilket også giver bedre plads til de unge,” siger Ulf Hjelmar.

Figur. Aldersfordeling i procent



Kandidatlisterne til kommunalvalget den 19. november er endnu ikke færdige. Men meldingerne fra det lokale bagland bekræfter Ulf Hjelmars pointe. Sådan lyder det fra landets to største partier.

”Vores kommunalforeningsformænd siger samstemmende, at der er en større bredde i kandidatfeltet end tidligere, og at der er flere unge, end vi er vant til,” siger Claus Richter, partisekretær i Venstre.

Også på Socialdemokraternes partikontor er indtrykket, at kandidatskaren bliver mere varieret ved det forestående valg. Bl.a. fordi der er opstået et større engagement i politik blandt nogle grupper af unge.

Børn vigtigere end byråd

Karina Kosiara-Pedersen er lektor ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet og har undersøgt danske partimedlemmers årsager til at være politisk aktive. For medlemmerne under 30 er landspolitiske forhold en klart større motivationsfaktor end lokale. Alligevel erklærer gruppen af unge sig mere villige end andre til at stille op til kommunalvalg.

”Vores undersøgelse viser, at der er et udbud af interesserede unge kandidater. Så er det op til partierne, om de vil benytte sig af dem.”

Karina Kosiara-Pedersen, lektor ved Institut for Statskundskab ved Københavns Universitet

Når de unge får børn, dykker deres lyst til at tage del i lokalpolitikken imidlertid. Det er ganske indlysende, når byrådsarbejdet i snit tager 21 timer for et menigt medlem, vurderer Christian Elmelund-Præstekær, kommunalforsker ved Syddansk Universitet.

”Når arbejdsmængden er så stor, afskrækker det nogle fra overhovedet at stille op. Det gør, at børnefamilierne er underrepræsenterede. De er nødt til at have fuldtidsjob for at få tingene til at hænge sammen, og i den situation virker det ikke realistisk for ret mange at skulle bruge en masse timer ved siden af,” siger han.

Byrådsarbejdet belaster også de yngre lokalpolitikere hårdt. Det viser en undersøgelse, DeFacto har foretaget blandt de nuværende byrådsmedlemmer. ■

Akademisk jobvækst trodser krisen

Siden 2008 er næsten 160.000 stillinger forsvundet i den private sektor. Alligevel er der i samme periode blevet ansat 11 procent flere højtuddannede.

Den økonomiske krise har kostet mange job i private firmaer. Alligevel har årene fra 2008 til 2012 givet stadig flere akademikere ansættelse i den private sektor. Det kortlægger en ny analyse, som Djøf har foretaget på baggrund af data fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Mens tæt på 160.000 private job er forsvundet efter krisens indtog, er antallet af privatansatte akademikere vokset med 12.300. Det er der flere forklaringer på, siger Jakob Roland Munch, økonomiprofessor ved Københavns Universitet med speciale i arbejdsmarkedsøkonomi og globalisering.

Den første afgørende tendens er, at sammensætningen af arbejdsstyrken ændrer sig. "Det relative udbud af højtuddannet arbejdskraft stiger. De ældste årgange, der forlader arbejdsmarkedet, har et lavere uddannelsesniveau end de nye årgange, der kommer ind," fortæller han.

Samtidig med at en større del af befolkningen tager en lang uddannelse, vokser arbejdsgiverens behov for den type kvalifikationer. "Både den teknologiske udvikling og globaliseringen øger den relative efterspørgsel efter højtuddannet arbejdskraft," forklarer Jakob Roland Munch.

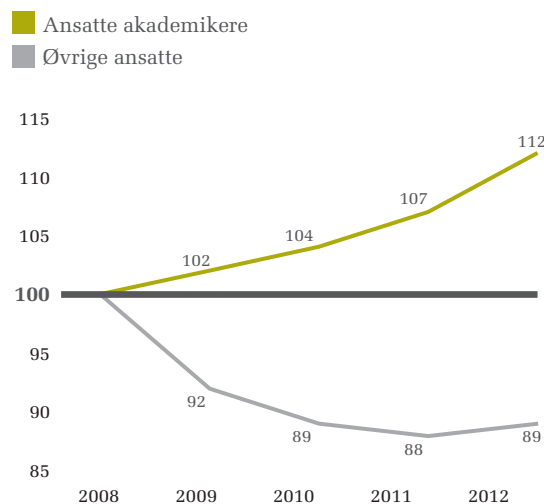
Skærpet konkurrence

Netop globaliseringen har gjort den internationale konkurrence mere intens, og den udvikling er blevet forstærket siden 2008, siger Ole Bech Lykkebo, erhvervspolitisk chef i Djøf. "I opgangstider kan de lavproduktive virksomheder godt hænge på, men siden krisen har vi været igennem et behårdt udskilningsløb, hvor konkurrencen er blevet skærpet kraftigt."

Det øger behovet for højtuddannede medarbejdere. "Akademikerne giver virksomhederne konkurrencefordele. De medvirker til at sikre bedre ledelse, bedre teknologianvendelse og

mere innovation. Det betyder, at de virksomheder, der har akademikere ansat, er mere produktive. Derfor har de lettere ved at vokse end deres branchefæller. Omvendt er de firmaer, der ikke har akademikere, mere tilbøjelige til at lukke ned. Samlet betyder det, at akademikerens andel af arbejdsmarkedet vokser," siger Ole Bech Lykkebo.

Figur. Udviklingen i indekstal fra 2008 til 2012 i antal fuldtidsstillinger i den private sektor



Danmark er bagud

Mens der er blevet ansat flere akademikere i den private sektor, er dimittendledigheden vokset voldsomt. Det giver anledning til bekymring – men ikke til at uddanne færre, understreger Ole Bech Lykkebo.

"Det vil give mig bange anelser, hvis nogen tror, dimittendledighedens konsekvenser forsvinder af sig selv, når lavkonjunkturen er ovre. Ledigheden skal der sættes ind over for med det samme. Ellers får både den enkelte og samfundet et stort tab. Men langsigtet viser alle prognoser, at der bliver mangel på højtuddannet arbejdskraft. Danmark er kun nummer 18 i verden, når det gælder andelen af højtuddannede i private virksomheder. Med det konkurrencepres, der er, skal vi virkelig være bekymrede, hvis der bliver uddannet færre akademikere," siger han. ■

Se djoef.dk/defacto for dokumentation og flere analyseresultater. Spørgsmål til analysen kan rettes til Kirstine Nærvig Petersen, chefkonsulent i Djøf, på knp@djoef.dk

Store firmaer løber med akademikerne

De små og mellemstore virksomheder har brug for flere højtuddannede medarbejdere. Alligevel er det især de store selskaber, der ansætter akademikere.

Når færdiguddannede akademikere bliver ansat i den private sektor, er det som regel i en stor virksomhed med mindst 100 ansatte. Og efter finanskrisen er den tendens blevet mere udtalt. Det viser en analyse, som Djøf har foretaget på baggrund af tal fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Den belyser, hvordan akademikerne beskæftigelse i den private sektor har udviklet sig fra 2008 til 2012.

Både i de mindre og større virksomheder er der kommet flere ansatte med en lang videregående uddannelse, men det er de store, der for alvor har hyret højtuddannede.

I firmaer med over 100 ansatte er andelen af akademiske medarbejdere vokset fra 9,9 procent til 13 procent i årene efter finanskrisen. Til sammenligning er samme andel øget fra 4,9 til 6,0 procent i de små firmaer, der har mellem 10 og 20 ansatte.

Behov for flere højtuddannede

De små og mellemstore virksomheder har brug for et kompetenceløft. Det fremgår af Produktivitetskommissionens undersøgelse af, hvorfor produktiviteten halter i de private serviceerhverv. Kommissionen skriver i sin første rapport, at der "sammenlignet med andre lande er få højtuddannede i de private serviceerhverv i Danmark. Det er formentlig en af grundene til, at de klarer sig skidt herhjemme."

Kommissionen sammenligner Danmark med USA og påpeger, at der er betydelig forskel på uddannelsesniveaet i de to landes service-sektorer. 34 procent af de amerikanske ansatte har en videregående uddannelse, mens det gælder 23 procent af deres danske branchefæller. Hvis de danske medarbejdere havde samme uddannelsesniveau, ville de private serviceerhverv kunne øge produktiviteten med ti procent, fremgår det af rapporten.

Arbejdsgivere er mere parate

Håndværksrådet repræsenterer knap 20.000 små og mellemstore virksomheder. De udviser en stigende interesse for højtuddannet arbejdskraft, siger direktør Ane Buch.

Figur. De store virksomheder løber med kompetencerne

Akademikere i procent af virksomhedens ansatte



"Der er en større parathed, end der var for bare fire-fem år siden. Det er vigtigt for vores virksomheder, at de ser nye muligheder, så de kan klare konkurrencesituationen. Mange af dem oplever et udviklingspres. Derfor er de mere åbne over for, at det kan give mening at ansætte en højtuddannet, der kan hjælpe med at drive og udvikle virksomheden bedre."

Derfor glæder det Håndværksrådets direktør, at Djøfs analyse dokumenterer, at små og mellemstore virksomheder ansætter flere akademikere. "Men skal vi have sat mere turbo på den udvikling, skal man lave noget målrettet opøgende arbejde. Både over for de små og mellemstore virksomheder og over for akademikerne. De skal vide mere om hinanden, og der er mange aktører, der skal involveres," siger Ane Buch og peger ud over virksomhederne på erhvervs- og arbejdsmarkedetsorganisationer, kommunernes erhvervsservice, universiteterne og a-kasserne. ■

Analysen er foretaget på baggrund af tal fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd baseret på eIndkomstregistret. I dette register indgår alle ansatte – selvstændige indgår således ikke i analyserne. Registret gør det muligt at komme tættere på dags dato, end det tidligere har været muligt. I denne analyse ses der på udviklingen i årsværk i den private sektor. Akademikere defineres som ansatte med en kandidat- eller ph.d.-grad.

Djøf mener:

“Regeringen må tage ansvaret og analysere mulighederne for at forbedre arbejdsvilkårene for de lokale folkevalgte. Mere løn vil mindske tyngden af andet arbejde, mens en form for sekretariatsbistand vil lette noget af arbejdet. Men der er ulemper ved begge dele. Derfor må alle forslag analyseres grundigt og fordomsfrit. For det er uansvarligt at lade stå til, når vi ønsker os et kvalificeret demokrati.”

Lisa Herold Ferbing, formand for Djøf. // Travle lokalpolitikere beder om hjælp, s. 01

“I Djøf ser vi kritisk på stigningen i centrale proceskrav og kontroller. De lokale prioriteringer er adelsmærket på lokalt demokrati. Men både lokale politikere, borgere og medarbejdere oplever en anden udvikling. Den nye rapport om styrkelse af det lokale demokrati må ikke bare stå og samle støv på hyldeerne. Det er vigtigt, at det lokale demokrati genvinder både kræfter og ansvar.”

Lisa Herold Ferbing, formand for Djøf. // Byrødder vil have mere indflydelse, s. 02

“Der skal være en bred rekruttering til kommunalbestyrelserne. Kommunerne har en vigtig rolle, når det gælder arbejdsmarkedet og erhvervsudviklingen. Der skal være så gode vilkår for de folkevalgte, at store grupper, der er helt centrale på arbejdsmarkedet, også vælger at tage en tørn som lokale folkevalgte. Vi skal ikke risikere at miste balancen mellem repræsentationen fra den private og den offentlige sektor.”

Lisa Herold Ferbing, formand for Djøf. // Flere unge på vej ind i lokalpolitik, s. 05

“Krisen har givet et kompetenceløft i virksomhederne. På den måde er virksomhederne bedre rustet til at fange mulighederne på vej ud af krisen. En større andel akademikere i medarbejderstaben giver bedre muligheder for markedsudvikling, effektiv organisering, styr på økonomien og samlet en større konkurrenceevne – også internationalt.”

Allan Luplau, formand for Djøf Privat. // Akademisk jobvækst trodser krisen, s. 06

“De mindre virksomheder skal kende deres besøgstid nu, hvis de vil have fat i de medarbejdere, der skal skabe ny produktivitet. Det er muligt at få fat i særdeles spændende og veluddannet arbejdskraft her på vej ud af krisen. Det er der en del, der har set, men der er behov for en betydelig oprustning af kompetencer nu, hvis ikke store virksomheder skal løbe med alle akademikere.”

Allan Luplau, formand for Djøf Privat. // Store firmaer løber med akademikere, s. 07

